

БОРИҚ ШАФЕИЙ: МАЪРИФАТПАРВАРЛИКДАН ИНҚИЛОБИЙЛИККАЧА

ИНОМХЎЖАЕВ РАҶМОНХЎЖА

Филология фанлари доктори, ТошДШИ

Аннотация. Мақолада XX асрнинг иккинчи ярмида яшаб ижод қилган таниқли афғон дарий-забон шоири Бориқ Шафеининг ҳаёти ва ижоди ёритилган, шоир шеърятининг гоявий-тематик мазмуни, услубий қиррилари таҳлил этилган ва унинг мазкур давр афғон адабиётида тутган ўрни борасида мулоҳазалар баён этилган.

Таянч сўз ва иборалар: маърифатпарвар, “янги шеър”, ёзувчи, журналист, вазир, ватанпарвар, сиёсий шеър, инқилобий гоялар, исёнкорлик руҳи, курашчанлик, гафлат, ижтимоий тенгсизлик, инсондўстлик, тараққийпарвар, идеал.

Аннотация. В статье освещены жизнь и творчество Барека Шафеи, известного дариязычного поэта Афганистана второй половины XX века, проанализированы идейно-тематическое содержание, стилевые особенности его поэзии, изложено видение автора о его месте в литературе Афганистана данного периода.

Опорные слова и выражения: просветитель, «новый стих», писатель, журналист, министр, патриот, политические стихи, революционные идеи, бунтарский дух, борцовский характер, невежество, социальное неравенство, человеколюбие, прогрессивный, идеал.

Abstract: The article highlights the life and work of Bareck Shafei, a famous dari language poet of Afghanistan in the second half of the twentieth century, and analyzes the ideological and thematic content, style features of his poetry, presents the author's vision of his place in the literature of Afghanistan of this period.

Keywords and expressions: educator, "new verse", writer, journalist, Minister, patriot, political poems, revolutionary ideas, rebellious spirit, wrestling character, ignorance, social inequality, benevolence, progressive, ideal.

Муҳаммад Ҳасан Шафеий 1931 йилда Кобулда зиёли паштун оиласида туғилди. “Ғозий” лицейини тугатгач, у Кобул университетининг ҳуқуқшунослик ва сиёсий билимлар факультетига кириб ўқиди. Университетни битирганидан сўнг 1954 йилдан давлат идорларида иш бошлади. Аммо ёзувчиликка бўлган иштиёқ уни журналистика томон етаклади. Бу соҳада у муваффақиятга эришди, мамлакатнинг “Театр” (“نندارى”), “Ҳаёт” (“ژوندون”), “Паштун овози” (“پښتون ژغ”), “Бугунги кун чақириғи” (“پيام امروز”) каби матбуот органларида бош муҳаррир вазифасида ишлади.

Бориқ Шафеий ўқувчилик давриданок сиёсат билан қизиқиб, мамлакатда авж олиб бораётган сиёсий ҳаракатларда иштирок этди, 1965 йилда таъсис этилган Афғонистон халқ демократик партияси (АХДП) раҳбар органларига сайланди, 1966 йилдан партиянинг марказий органи бўлган “Халқ” газетасига муҳаррирлик қилди. Афғонистон халқ демократик партияси 1978 йилда давлат ҳокимиятини қўлга олгач, Бориқ Шафеий Информация ва маданият вазири этиб тайинланди. Бабрак Кормал ҳокимияти даврида эса, унинг партиядаги мавқеи пасайиб, Марказий Кўмита аъзолигидан, аъзоликка номзодлик даражасига туширилди, давлат органларидаги мавқеи ҳам пасайди. У 1987 йилдагина ўзининг сеvimли касби – журналистлик фаолиятига қайтди, давлатнинг расмий органи ҳисобланган “Савр инқилоби ҳақиқати” (“حقيقت انقلاب ثور”) газетаси редактори этиб ишга олинди.

Афғонистонда фукаролик уруши авж олгач, Бориқ Шафеий оиласи билан ватанни тарк этди, умрининг охирги йилларини у Германиянинг Роттенбург шаҳрида ўтказди ва шу ерда 2017 йилнинг 11 феврилида 85 ёшда вафот этди.

Бориқ Шафеий дарйзабон адабиёт тарихига “янги шеър” асосчиларидан бири ҳамда бу адабиётга сиёсий шеър йўналишини олиб кирган муаллиф сифатида кирди.

Бориқ Шафеий ўзининг ижодий фаолияти давомида Кобулда тўрт шеърлар мажмуасини чоп эттирди. Улар "ستاک" (“Новда”, 1963)¹, "شهر حماسه" (“Мардоналик шаҳри”, 1979)², юқорида эслатилган "شیپور انقلاب" (“Инқилоб карнайи”) ва "ميلاد انقلاب" (“Инқилоб туғилган кун”, 1987)³ мажмуаларидир. Булардан ташқари, адибнинг яна бир шеърлар мажмуаси “Давронсоз” номи билан 1980 йилда кирил ёзувида Душанбеда нашр этилган⁴.

Бориқ Шафеий муҳожирлик даврида ҳам шеърлар ижод этгани шубҳасиздир. Улардан бири – “Она, мени кечир” (“مانر، مرا بیخش”) асари билан интернет орқали танишиш мумкин⁵.

Бориқ Шафеий поэзияси ўзининг бадиий хусусиятлари, маъно ва мазмуни ҳамда оҳангдорлиги билан фақат ўқувчилар диққатига сазовор бўлиб қолмасдан, балки бастакорлар ва хонандалар кизиқишини ҳам уйғотган. Шу сабаб унинг қирққа яқин шеърига куй басталаниб, машхур ижрочилар томонидан ижро этилган. Бу ижрочилар орасида машхур афғон хонандалари Ҳафиз Хиёл, Салим Сармаст, Ормон, Аҳмад Зоҳир, Сорбон, Ношинос, Жило хоним, хинд хонандаси Муҳаммад Рафиъ ва бошқалар бор эдилар.

Бориқ Шафеий ижодини унинг шеърияти ғоявий мазмунига эътибори билан бир неча даврга бўлиб ўрганиш мумкин. Бу, биринчидан, 1950 – 1965 йилларни камраб олган илк даври бўлиб, бу даврда шоир ижодида маърифатпаварлик ғоялари етакчи ўрин эгаллади. Афғонистонда партиявий, сиёсий кураш кучайган 1965 йилдан бошлаб 1978 йилги давлат тўнтариши амалга ошгунига қадар давом этган иккинчи даврда эса, адиб ижодида кўпроқ инқилобий ғоялар, чакириқлар, исёнкорлик руҳи ўз ифодасини топди. Шафеий ижодининг учинчи 1978–1990 йиллар даври, маълум маънода, иккинчи даврнинг мантикий давоми сифатида намоён бўлади, аммо унинг ўзига хос хусусияти шунда бўлдики, бу даврга келиб инқилобчи адиб ижодида “социалистик” мавзулар, ленинизм ва советча воқеликни идеаллаштириш тамойили, советлар юрти билан дўстликни мадҳ этиш мавзулари олдинги ўринга чиқди, натижада, унинг шеъриятидаги исёнкорона курашчанлик ўрнини мадҳия, пафосли руҳ эгаллади. Шоирнинг “Шайпуре инқилоб” ва “Милоде инқилоб” тўламларига кирган бир қатор шеърлари шундай характерга эга. Шоир ижодий фаолиятидаги охирги – тўртинчи давр унинг муҳожирликда яшаган замонини камраб олади. Ҳозирча, айтилганидек, шоирнинг бу даврда ёзган асарларининг ягона намунаси билан интернет орқали танишиш имконияти мавжуд, холос.

Бориқ Шафеий ижоди юқорида кўрсатилган даврларда сезиларли даражада мазмуний ва шаклий ўзгаришларга учраган бўлса ҳам, уларни бирлаштириб турадиган, бу даврда яшаб ижод этган шоирларда камроқ кўринадиган хусусият улардаги кескинлик, жўшқинлик ва курашчанликдир. Айнан мана шу руҳ Шафеий ижодининг барча даврларида балқиб, адибнинг ижодий индивидуаллигини намоён этиб туради.

Бориқ Шафеий шоир сифатида ўз ижодий йўлининг бошиданок адолатсизликка, ижтимоий норасоликларга мурасиз йўл тутди. У 1952 йилда ёзган “Тирик ўликлар” (“زنده مردگان”)

¹ بارق شفیعی. ستاک. کابل، ۱۳۴۲. Бундан кейин: Бориқ Шафеий. Ситок..

² بارق شفیعی. شهر حماسه. مطبعة تعلیم و تربیه، ۱۳۵۸. Бундан кейин: Бориқ Шафеий. Шаҳре ҳамоса..

³ بارق شفیعی. میلاد انقلاب. مجموعه شعر، کابل، ۱۳۶۶. Бундан кейин: Бориқ Шафеий. Милоде инқилоб..

⁴ <http://www.bbc.com/persian/afghanistan-38943216>

⁵ <https://www.facebook.com/153442148041250/videos/1138442922874496>

шеърида юрагига мурожаат этиб, одамлар яхшилик билан ёмонликка ўликлардек бепарқ қарайдиган бу юртни тарк этишга чақирганди. Бу мамлакатда хоин билан содиқ фарқлан-маслиги, порахўрлик, ҳамма нарсани пул ҳал қилиши, бир гуруҳ кимсалар айш-ишрат билан бандлиги, бошқа ёқда камбағаллар оҳ-фиғон чекиши ва ҳоказолар. Шоир юрагини исёнкорона чақириқ билан зулм пойдеворини вайрон қилишга даъват этади, халқ ғафлат уйқусида беҳабар қолиб карвон йироқлашгани уни изтиробга солади.

از خفتگان اگر چه بود دور کاروان، بر مردگان اثر نکند ناله و فغان.
لیکن برای خاطر این خلق ناتوان با ما بیا به معرکه جنگ دشمنان،
تا آتش مبارزه را گرمتر کنیم¹.

*Ухлаб ётганлардан карвон йироқлашган бўлса ҳам,
Ўлганларга нолаю фиғонлар қор қилмаса ҳам,
Аммо бу нотавон халқ (манфаати) учун
Душманлар билан жанг қилиш учун ёнимизга кел,
Токи қураш оловини қизгинроқ қилайлик.*

Бу парчада ишлатилган “ухлаб ётганлар”, “йироқлашган карвон” образлари XX асрнинг биринчи чораги маърифатпарварлари ижодида ҳам айни шу маъноларда қўлланилганини таъкидлаш жойиз. “Ҳамма уйқуда” (“همه خوابند”) ғазалида, “Паём” таркиббандида ҳам шоир ўзининг қолоқ-ликка қарши фикрларини ифодалаш учун яна шу образларга мурожаат қилади.

“Қайда?” (“کو؟”) деб номланган шеърида эса, уйқу, ғафлат мотивлари чорасизлик, адолатсизлик мавзулари билан уйғунлашиб кетади.

خانه خوابیدگانرا دیده بیدار کو؟ نیستی پیرایگان را هستی سرشار کو؟
شمع سان در خوابگاه مردگان سوزم ولی، حاصل این سوختن جز آه آتشبار کو؟²
*Ухлаб ётганлар уйида уйғоқ кўз қайда?
Ўйқуликда яшовчиларга тошиб ётган неъматлар қайда?
Ўликлар оромгоҳида шамъ каби ёнаман,
Олов нафасли оҳлардан ўзга бу ёнишлар ҳосили қайда?*

Шоирни изтиробга солган нарса, бир ёқдан, ватанида ҳамма бепарволиги (уйқудалиги) бўлса, бошқа ёқдан, аҳвол қандайлигини идрок этадиган бирон зот (очиқ кўз) йўқлиги эди.

Бориқ Шафеийнинг бу даврда ижод этган шеърларида “нола” мотиви қайта-қайта такрорланади. “Нола ва тушов” (“ناله و زولانه”) шеърида нола мотиви юртда ҳукм сураётган ғафлат билан боғланади.

آخر این درد تغافل که پیمانہ ماست، آتشی از پی در دادن میخانه ماست.
این صدایی که ز بشکستن دل میشنوی، در حقیقت اثر ناله زولانه ماست³.
*Бизнинг паймонамизга ёзилган бу ғафлат дарди –
Майхонамизга туташтирилган оловнинг оқибатидир.
Кўнгил синиши туфайли сен эшитадиган овоз –
Аслида оёғимизга солинган тушов ноласидандир.*

¹ Бориқ Шафеий. Шаҳре ҳамоса, 5-б.

² Шу манба, 52-б.

³ Шу манба, 10-б.

Раҳмон бобо адабий мукофотиға сазовор бўлган “Қабрлар оромгоҳи” (“شېستان قبرها”) шеърида ҳам нола мотиви мавжуд бўлиб, унда нола шоир қалбидан қайнаб чиққан изти-робли садо маъносини ифодалайди.

*Бу қайноқ нағмалар,
Ва бу оғриқли нолалар:
Қанчалик қайноқроқ бўлса, шунча таъсирсиз
бўлаётир.
Бу бир совуқ дахмадир,
Жимжит ва овозсиз,
Ўликлар анжуманидан ҳам нурсизроқдир.*

این نغمه های گرم،
وین ناله های درد:
هر چند گرمتر برود بی اثر شود.
این دخمه ایست سرد،
خاموش و بی صدا،
افسرده تر ز انجمن مرده ها بود.

Янги шеър шаклида ёзган бошқа бир асарида адиб “нола” сўзини лейтмотив сифатида ишлатади, уни сарлавҳага олиб чиқади.

*Эй, нола!
Эй, нола!
Йиллар оша юрагимдан ташқари
отиласан;
Курашчан ва қайноқ,
Куйдирувчи ва оташнафас.*

ای ناله!...
ای ناله!...
سالهاست که بیرون جهی ز دل؛
هنگامه سازو گرم،
پر سوز و آتشین¹.

Хўп, нега энди шоир воқеликка бунчалик ғазаб ўтини сочмоқда? У шеърнинг кейинги бандларида буни очик айтади:

*Фалакнинг эски тартиби чириб битган,
Бу эски бинони барбод этгин!
Воқелик режаси чириган чизмадир,
Бошқа бир коинот ижод этгин!*

نظم دیرین فلک فرسوده است،
این بنای کهنه را برباد کن!
طرح هستی نقشه پوسیده است،
کاینات دیگری ایجاد کن!²

Ижтимоий тенгсизлик Бориқ Шафеий ижодида муҳим ўрин эгаллаган мавзулардан ҳисобланади. Шоир шунга ишонадики, ижтимоий тенгсизлик ҳукм сурган жамиятда бировларнинг турмуш тўкинлиги бошқа бировларнинг бахтсизлиги ҳисобига юзага келади. Шафеийни бундай ҳолатлар изтиробга солади, чунки у ўзини ҳам ана шундай бечораҳол тоифа намояндаси деб билади. У “Паймон” шеърида бу мавзунини бундай ифодалаган эди:

به قلب من خلد خاری که گیردجا به دامانی،
زبان آرزوهای پریشان را پریشانی³.
مرا آزدگی دیگران آزرده میسازد،
زمن پرسید رنج ناتوانان را که میداند،

*Ўзгаларнинг ранжигани мени ҳам ранжитади,
Биров этагига илашган тикон менинг қалбимни яралайди.
Бечораларнинг азоби нелигини мендан сўранг, чунки
Юпунлар орзулари тилини юпун одам билади.*

Шоирнинг идеали ҳалол яшаш, бировнинг ҳақини емаслик, меҳнаткашга озор бермас-лик. У бундай ёзган эди:

¹ Бориқ Шафеий. Ситок, 10-б. Бу шеър Раҳмон бобо номидаги адабий мукофотга сазовор бўлган.

² Шу манба, 96-б.

³ Шу манба, 56-б.

عید آمد و شادم که ز خون دگران نیست،
 شادم که نیم رهزن و سرمایه ندارم،
 شادم که دلم مجلس دزدان نه پسندید،
 پیمانه ز ساقی ستمگار نستاندم،
 نوشابه به بزم من و پیمانه به دستم.
 نز باده خون دگران بیخود و مستم.
 یک لحظه به پهلوی توانگر ننشستم.
 جام دلک رنجبر را نشکستم.¹

Хайит келди, шодман, (чунки) боиқаларнинг қонидан эмас –

Базмимдаги ичимлик, қадаҳ эса қўлимда.

Шодман, йўлтўсар эмасман, сармоям йўқ,

Ўзгалар қони бодасидан эсимни йўқотмадим, маст эмасман.

Шодман, кўнглим ўзгилар мажлисини хуш кўрмади.

Бир он ҳам бойвачча ёнида ўтирмадим.

Золим соқий қўлидан қадаҳ олмадим,

Бирон меҳнаткаш юраги қадаҳини синдирмадим.

Маърифатпарвар шоир сифатида Бориқ Шафеийни ташвишга солган муҳим масалалардан бири мамлакатнинг қолоқлиги, халқнинг бепарволиги ва ҳаракатсизлиги эди. У 1954 йилда ёзган бир ғазалидаёқ ватандошлари диққатини бу масалага қаратишга уринган эди. У ғазалига “Қачонгача?” (“تا بکی؟”) сўроғини радиф этиб танлади. Шуниси диққатга сазоворки, биринчи давр маърифатпарвар шоири Абдулҳоди Довий Паришон ҳам айнан шу сўроқни радиф сифатида фойдаланиб шеър ёзган ва ўз ватандошларини ғафлат уйқусидан уйғонишга даъват этган эди². Бориқ Шафеий ўз дунёқарашига мувофиқ бу мавзунини кенгрок ва чуқуррок ёритган, бу хусусият ғазалнинг биринчи байтлариданоқ кўзга ташланади.

میدان فکر مردم ما تنگ تا بکی؟
 دنیای نو به جامه نو گشت جلوه گر،
 پای طلب به عرصه ما لنگ تا بکی؟
 ما میکنیم کهنه خود رنگ تا بکی؟³

Халқимизнинг фикрлаш майдони тор бўлиши қачонгача?

Талаб майдонида (одимлаш учун) оёғимиз чўлоқ, қачонгача?

Янги дунё янги либос билан жилвагар бўлди,

Биз эски-тускимизни бўяб кийишимиз, қачонгача?

Бу хулосалар шоирни халққа мурожаат қилишга, уни курашга чақиришга ундайди.

ظلمش به چشم می نگری و نمی کنی،
 با خاینان خلق و وطن جنگ تا بکی؟⁴

Зулминини кўзларинг билан кўрасан-ку, қилмайсан –

Халқ ва ватан хоинларига қариши уруш, қачонгача.

XX асрнинг 60-йилларидан бошлаб Бориқ Шафеий ижодида ҳам шакл, ҳам мазмун жиҳатидан сезиларли ўзгариш юзага келди. Шакл нуқтаи назаридан, бу даврга келиб янги шеър услуби унинг ижодида тобора кенг ўрин эгаллаб, етакчи шаклга айлангани бўлса, мазмун ўзгариши шунда намоён бўлдики, илгарилари ижтимоий тенгсизлик, ҳаёт норасоликлари, адолатсизликлар шоир эътирозига сабаб бўлган бўлса, энди у мазкур муаммолар устида жиддий ўйлай бошлади, шоир қалбида “нега бошқаларда ҳаёт бошқачаю бизда ундай эмас?”, деган оғриқли саволлар туғилди. У 1963 йилда битган “Бу ерда” (“اینجا”) сарлавҳали шеърда бундай ёзганди:

¹ Бориқ Шафеий. Ситок, 65-66-б.

² گزیده شعرهای عبدالهادی داوی پریشان. کابل، ۱۳۶۷، ص ۱۹. Бу шеърга оид мулоҳазалар бўйича қаранг: Иномхўжаев Р. Афғонистон маърифатпарварлик адабиёти очерклари. –Т., 1999. –Б.155-156.

³ Бориқ Шафеий. Шаҳре ҳамоса, 19-б.

⁴ Шу жой.

Ўзгаларнинг ҳар қадами замон маромида,
 Янги бир дунёда жавлон қилдиради.
 Лекин бу ерда,
 Уқувсизнинг завқи хоҳиши
 Эскирган нарсалар ҳақида фармон беради.
 (У) беҳабар бу нотаваон ўликлар
 Жаҳон ишларини талқин қилишдан ожизлигидан.

دیگران را هر قدم سیر زمان،
 در جهان تازه ای جولان دهد.
 لیک اینجا –
 دست ذوق بی هنر،
 جلوه های کهنه را فرمان دهد.
 بی خبر کاین مرده های ناتوان،
 عاجزند از کار تمثیل جهان.

Бориқ Шафеий бу даврда ёзган шеърларида кўпроқ эски тузумни парчалаш, меҳнат-кашларни, хусусан, ишчиларни курашга чақириш, бу йўлда қатъийлик билан ҳаракат қилиш мавзуларини қаламга олди. Унинг бу давр ижодида ўз аксини топган ижобий образлар меҳнаткаш ва ишчидир. Меҳнаткаш образи Шафеий шеърларида кўпроқ жабрдида, золимлар тазйиқига учраган, аммо замонани ўзгартиришга қодир куч сифатида тасвирланади.

Афғонистонда подшоҳлик ҳокимияти ағдалириб, республика тузуми ўрнатилган 1973 йилда ёзган “Қуёш хушхабари” (“مژده خورشید”) шеърида у ишчини “мангу куч” деб атади ва уни қатъийлик билан эски тузумга қарши курашга чақирди¹.

Бориқ Шафеий поэзиясида эски тузум ва унга хизмат қилувчилар, бу тузумнинг олий раҳбари образлари қора бўёқлар билан чизилади, шоир уларга нафратлар йўллайди, уларни душман деб атайди.

Эй, Аҳриман орзули юраги қора йўлтўсар,
 Мен сенга душманман!
 Сенга ва сенинг қора тузумингга душманман!
 Қари бойўғлига нафрат!
 Бу эски қалъанинг қари бойўғлисига нафрат!

ای رهن سیاه دل اهریمن آرزو!
 من با تو دشمنم.
 من با تو و نظام سیاه تو دشمنم!
 نفرین به جغد پیر،
 نفرین به جغد پیر برین قلعه کهن².

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, Бориқ Шафеий қандай мавзуда қалам тебратган бўлмасин, ҳар доим унинг асарларидан муаллифнинг жўшқин ватанпарвар, инсондўст ва тараққийпарвар сиймоси барқ этиб туради. У қайси мавзуда шеър ёзган бўлмасин, самимият билан, танлаган мавзуси ва унда акс этган ғояга чин дилдан ишонган ҳолда, ўз ватанининг гуллаб яшнаши, халқининг бахтли-саодатли бўлишини истаган ҳолда ёзди. Аммо тарихнинг беомон залвори унинг ёрқин орзулари, гўзал истакларини чилпарчин, ўзини эса ҳаётининг сўнгги кунларигача ватанидан йироқда бегона юртларда яшашга мажбур этди.

Бориқ Шафеий ғурбатда ҳам ўзининг умр бўйи қалб тўрида авайлаган ғоялардан воз кечмади. Ўз ижодининг сўнгги даврида, умрининг охириги аламли йилларида қалбидан отилиб чиққан нидоларни шеърга солиб, ўтган умрига сарҳисоб яшашга ҳаракат қилди. “Она, мени кечир” (“مادر، مرا ببخش”) асари шоирнинг ана шундай асарларидан бўлиб, у билан интернет орқали танишиш мумкин³. Бу шеърни маълум маънода шоирнинг ватани олдидаги тазарруси дейиш мумкин. Шеър мана бундай ҳаяжонли мисралар билан бошланади:

Она, мени кечир!

مادر، مرا ببخش!

¹ Бориқ Шафеий. Шайпуре инкилоб, 44-46-б.

² Бориқ Шафеий. Шаҳре ҳамоса, 184-б.

³ <https://www.facebook.com/153442148041250/videos/1138442922874496>

Богингда менинг умидим ниҳоли –
Кўқарсин, ўссин, яшинаб гулласин дедим, бўлмади!
Ҳар шоҳи,
Ҳар шоҳчаси –
Ранги тўқ, мевали, қувнаган ва гўзал бўлсин дедим,
бўлмади.
Шоҳидаги ҳар бир гул япроғи –
Эртанги кун жилваси, тасвири бўлсин дедим,
бўлмади.

миخواستам ба бағ то, нхл амид мн -
сбзр о блнд о шнгк о шгофа шуд, ншд!
һр шахе,
һр сгах-
пур бргк о бар о хрм о збба шуд, ншд!
һр бргк گل ба шах -
тсвур جلوه پرور فردا شуд, ншд!

Бу мажозий тасвир замирида ватан ободонлиги, яйраб яшнаши борасидаги шоирнинг орзулари ётади. Бу орзу, энг аввало, ватаннинг қолоқ ўтмиш юкидан қутулиб, ривожланган мамлакатлар сафидан жой олиши истаги эди. Шафейй бу истакни қуйидагича ифодалади:

Она, мени кечир,
Тупрогингдан унган ҳар бир нарса –
Ранги ва уфори билан ер юзини безатсин дедим.
Сенинг номинг билан яшаган ҳар киши –
Янги асрнинг яратувчанлик қучи бўлсин дедим,
Жаҳон офарин бўлсин дедим,
Дунё янги низоми режасини яратувчи бўлсин
дедим, бўлмади!

مادر، مرا ببخش!
میخواستم که هر چی ز خاک تو سر زند:
با رنگ و بوی زینت روی زمین شود،
میخواستم که هر کی به نام تو می زبید:
نیروی آفرینش عصر نوین شود،
جهان آفرین شود-
طراح نظم تازه دنیا شود، ншд!

Шафейй, гарчи бутун умри давомида ардоқлаган орзуларига эришмаган, ишонч билан қилган ҳаракатлари зойеъ кетган ва ниҳоят, севикли ватанидан жудо бўлган бўлса ҳам, шеър охирида ўз идеалларидан воз кечмаганини баён этади.

Она, мени кечир -
Охирги “гуноҳ”имни!
Бу нотаомликлар тугасин дедим,
Бу идеаллар
Мени тарк этсин
Ва бу нотавон жоним
Келажакдан умидсиз,
Бе интизор, беҳуд, танҳо бўлсин дедим,
бўлмади

مادر، مرا ببخش!
زین واپسین "گناه":
می خواستم تمامت این ناتمام ها،
این ایده آل ها،
از من جدا شود
وین جان ناتوان:
ز "آینده" نا امید،
بی انتظار و بی خود و تنها شود، ншд!

Руҳи чарчаган, орзулари барбод бўлган шоир ўз ўтмиши билан хайрлашмоқчи, орани узмоқчи бўлади, аммо бундай қила олмайди. Бундан кўринадики, Шафейй ўзи ишонган идеалларни, ўз умрини бахшида қилган ғояларни нотўғри, хато санамади, ҳаётининг сўнгги дамигача уларга содиқ қолди.

Хулоса қилиб айтганда, Борик Шафейй ижоди дарийзабон шеърятининг XX аср иккинчи ярмида босиб ўтган йўллари, унда юзага келган мазмун ва шакл ўзгаришларини ўзида акс эттирди. У шоир сифатида бу давр адабиётига икки муҳим йўналишда ўз ҳиссасини қўшишга муваффақ бўлди. Буларнинг биринчиси, шоирнинг мазкур давр поэзиясига сиёсий шеър йўналишини олиб киргани бўлса, иккинчиси, “янги шеър” услубини ривожлантиргани, уни янги поғонага кўтарганидир. Айнан ана шу хизматлари билан адиб XX аср дарийзабон адабиёт тарихида ўзига муносиб ўрин эгаллади.